

morality, the role of ethics and aesthetics in life, the assertion of beauty as the highest value, the relationship between life and art. Describing the tragedy of a representative of «pure art», the Ukrainian playwright warns that the loss of moral foundations leads the artist to death.

Keywords: external conflict, internal conflict, collision, external action, internal action, character, psychologism, problems.

kkc

Т.В. Ліхтей

ДО ПИТАННЯ ПРО РЕЦЕПЦІЮ СЛОВАЦЬКОЇ ПОЕЗІЇ НА УКРАЇНСЬКИХ ТЕРЕНАХ: АНТОЛОГІЇ ТА ЗБІРНИКИ ПЕРЕКЛАДІВ

Українсько-словацькі культурні взаємини сягають глибин віків. Однак власне літературні зв'язки активізуються на поч. ХІХ століття завдяки місіонерській діяльності на ниві розвитку слов'янства Яна Коллара. Далі творчу співпрацю підхопила штурівська генерація романтиків, представники якої жваво цікавилися українським фольклором, українською історією, тісно контактували з українськими митцями і вченими й навіть писали власні твори на українську тематику. А в доробку українських письменників тогочасся знаходимо чимало ремінісценцій на словацьку поезію.

Новий виток в українсько-словацьких літературних взаєминах спостерігається у ХХ ст., у повоєнний період. Словацьку поезію часто друкують на шпальтах українських газет і журналів («Всесвіт», «Жовтень», «Вітчизна», «Літературна газета», «Дукля», «Нове життя», «Дружно вперед» та ін.). З'являються як книжкові видання окремих словацьких авторів, так і словацькі поетичні антології та збірники в українських перекладах наших митців. Із здобуттям Україною і Словаччиною незалежності словацько-українські взаємини вступають у нову фазу розвитку, і, як не парадоксально, шлях до взаємопізнання та взаємозбагачення часто є звивистим і тернистим.

Системного дослідження про словацьку поезію в дискурсі українсько-словацьких літературних взаємин немає донині. Проте огляд праць вітчизняних славістів у галузі словакістики та спроби укладання бібліографій українських перекладів словацької літератури окремих періодів спорадично здійснювалися. Інша річ, що часто йшлося не так про суто

словацько-, як про чехословацько-українські взаємини, а до уваги брала-ся вся література в її жанровому розмаїтті.

Перші студії оглядового характеру про словацьку літературу на наших історичних теренах з'явилися ще в XIX столітті. Однак підвищений інтерес до словацької літератури загалом та словацької поезії зокрема спостерігається в другій половині XX століття.

У цьому контексті варто згадати передусім дослідження Михайла Мольнара («Зв'язки Івана Франка з чехами та словаками», 1957; «Словаки і українці. Причинки до словацько-українських літературних взаємин з додатком документів», 1965; «Зустрічі культур. З чехословацько-українських взаємовідносин», 1980 та ін.), Євгена Кирилюка (Словакістика на Україні. *Радянське літературознавство*, 1971, № 1, с. 27–35), Володимира Моторного (До історії західноукраїнсько-словацьких літературних взаємин. *Українське слов'янознавство*, 1971, вип. 5, с. 76–80), Галини Сиваченко (Словацька література на Україні (1966–1976). *Радянське літературознавство*, 1977, № 10, с. 82–86; До історії поширення словацької літератури на Україні. *Всесвіт*, 1981, с. 140–152; «Творчість Андрея Плавки. Традиції і новаторство», 1984; Обличчям до сьогодення. *Всесвіт*, 1985, № 3, с. 83), Тетяни Ліхтей («Штурівська генерація романтиків та українська література», 2003; «Слов'янська планида», 2010) та ін.

Метою нашої публікації є намагання простежити поетичні антології та збірники вибраних творів словацьких поетів, які вийшли у світ в українських перекладах упродовж останніх десятиліть, з'ясувати роль і місце цих видань в дискурсі українсько-словацьких літературних взаємин. Сподіваємося, що запропонована студія стане ще однією сходинкою до системного осмислення словацької поетичної спадщини в українському (а відтак і європейському) культурному просторі.

Історичною подією в дискурсі українсько-словацьких літературних взаємин стала поява 1964 року антології словацької поезії за редакцією Григорія Кочура, Леоніда Первомайського та Максима Рильського [6]. Кожен з упорядників залишив глибокий слід на ниві українсько-словацької творчої співпраці. Як відомо, для збірки «Слов'янські балади» Л. Первомайський переклав українською найкращі зразки словацьких балад (К., 1946, с. 133–144), разом з М. Рильським та Г. Кочуром знайомив українських читачів з найяскравішими поетичними постатями в словацькій літературі XIX–XX століть. Упорядникам вдалося згуртувати цілу плеяду талановитих митців як старшого, так і молодшого покоління. Як результат, більш ніж п'ятдесят словацьких (від класика Я. Коллара до сучасного поета Т. Яновця) зазвучали солов'їною завдяки зусиллям і прагненням більш ніж п'ятдесяти перекладачів. Видання відкриває ґрунтовна вступна стаття відомого словацького літературознавця Мілана Пішута,

а відомості про авторів та примітки до текстів подав Геннадій Коновалов.

Появу антології щиро привітала культурна громадськість по обидва боки кордону (Микитенко О. Дарунок братніх садів поезії. *Радянська Україна*, 1964, 16 грудня; Остроумов І. Лист зрозуміння і спочування. *Прапор*, 1965, № 3, с. 81–82; Словацька поезія. Антологія (...). *Дніпро*, 1965, № 6, с. 154–155; «Поетичний літопис» під патронатом М. Мольнара в низці номерів «Дружно вперед» тощо), та, як не прикро, мусимо констатувати, що донині не існує комплексного дослідження, у якому б належним чином було осмислено й оцінено на правду титанічну працю українських митців.

1972 року у львівському видавництві «Каменяр» вийшла збірка «Слов'янське небо» [17]. У ній презентовано вірші слов'янських поетів у перекладі Романа Лубківського. Зі словацької тут перекладено поезії Гведослава, Е.-Б. Лукача, Я. Понічана, Л. Новомеського, А. Плавки, Я. Костри, П. Горова, Ю. Ленка, В. Мигалка, М. Валека та М. Руфуса. Високо оцінив появу збірки М. Мольнар. У статті «Роман Лубківський – пропагандист чеської та словацької поезії» братиславський україніст пише: «На жаль, на цю цінну (...) антологію досі не звернула належної уваги наша преса, йдеться тут про небуденну персональну збірку перекладів, видання якої, до речі, могло б стати привабливим зразком для наслідування і для інших видавництв» [11]. Зауважимо, що Р. Лубківський є, крім іншого, ще й автором чудових поезій на словацьку тематику, а вибране з його поетичної творчості «Slovenské madony» («Словацькі мадонни») 1988 року вийшло в Братиславі окремою книжкою у словацькому перекладі Ю. Андрічика та Л. Фелдека (Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1988, 144 s.).

Аж через 10 літ, 1982 року, за упорядкування Р. Лубківського у ківському видавництві «Молодь» вийшла антологія молоді словацької поезії «Веселка Татр» [9]. Видання презентує творчий доробок двадцяти восьми словацьких авторів, серед яких Я. Бузаші, Д. Гев'єр, Я. Замбор, М. Ковач, Й. Мігалкович, Ш. Моравчик, Л. Фелдек та інші, у мистецькій інтерпретації Д. Павличка, Р. Лубківського, М. Рябчука, Р. Кудлика, Б. Олійника, С. Майданської, І. Петровція, П. Скунца та інших українських перекладачів. Книжка ніби стала вдячною і красномовною відповіддю на антологію молоді української поезії «Čistými rukami» («Чистими руками»), яка за упорядкуванням Л. Фелдека 1980 року вийшла у словацькому видавництві «Smena» і презентувала доробок Б. Олійника (до речі, назву збірки взято з перших слів Олійникової «Істини»), В. Симоненка, І. Драча, В. Коротича, Р. Лубківського, І. Жиленко, В. Коржа, М. Вінграновського, Р. Третьякова, Б. Нечерди.

У тому ж таки 1982 році зусиллям кошицького Східнославацького та ужгородського видавництва «Карпати» з'явився поетичний збірник

«Відкритий дім» [3], який в українських перекладах явив світові творчість поетів Східної Словаччини, серед яких П. Горов, Ю. Андрічик, М. Зелінка, Я. Замбор, Г. Бацігалова, Б. Красновський та ін. До виходу книжки долучилися літератори Юрай Падо, Федір Ковач, Дмитро Федака. Вона стала яскравим і своєрідним явищем, народженим карпатським пограниччям.

Черговий поетичний збірник – «Слов'янська ліра» – 1983 року презентував шанувальникам красною мовою Роман Лубківський [16]. Зі словацьких авторів тут знаходимо вірші Я. Ботта, Я. Краля, Гвездослава, Я. Костри, Л. Новомеського, А. Плавки, П. Горова, В. Мигаліка, М. Валека, П. Койша, Л. Фелдека, М. Ковачика, М. Худи. У передмові «Мотив поступу й життя» Д. Павличко зазначає: «Тут знайшли своє місце твори, що були пропущені в окремих українських антологіях (...). Роман Лубківський подбав про те, щоб гідно репрезентувати вірші і так званого “другого ешелону”, котрі не входять до хрестоматій, а проте несуть інколи більше естетичної інформації, ніж зачитані класичні зразки. Тут наново й по-своєму відтворені деякі речі, котрі відомі нам, можливо, в кращих українських варіантах, а проте вони, ті нові переклади, засвідчують високий рівень нашого трансляторського мистецтва, який передбачає десятки розмаїтих тлумачень одного й того ж твору» [16, с. 7]. Справді, після перекладів «Відгомону української думки» Я. Ботта, виконаних черкашанином І. Вирганом (1964) та пряхівцем І. Мацинським (1981), маємо тут, до прикладу, ще один цікавий зразок творчої інтерпретації цього піднесено-романтичного твору на українську тематику з-під пера талановитого митця з Галичини.

У складні 90-ті роки ХХ ст., як уже наголошувалося, молода українська держава, виживаючи, здавалося, зовсім забула про підтримку книговидавництва. Чи не в найгіршій ситуації опинився художній переклад, а така форма співпраці з перекладачами як «держзамовлення» взагалі канула в Лету. Тому переклад без держзамовлень і гонорарів стає, з одного боку, справою справжніх фанатів, висококваліфікованих фахівців, які не мислять життя без перекладеного рядка, а з іншого боку – справою людей випадкових, далеких від тих чеснот, якими однозначно й беззаперечно має бути наділений перекладач від Бога.

Саме тому таким особливим і таким значущим у дискурсі українсько-словацьких взаємин став 1997 рік, коли видавництво «Основи» презентувало унікальний проєкт – «Антологію словацької поезії ХХ століття» у перекладі Дмитра Павличка [2]. Перекладач являє нам чотирнадцять найвидатніших, на його погляд, митців ХХ століття, беручи відлік від Гвездослава, чий «Криваві сонети» творилися в часи Першої світової війни, та завершуючи Яном Замбором, який, крім того, що є талановитим поетом, ще й багато зробив для гідної репрезентації української поезії у

Словаччині. Зокрема, 1981 року в його перекладі вийшла і Павличкова книжка «Tajomstvo tvojej tváre»/«Таємниця твого обличчя» (Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1981, 112 s.).

«Мета антології, – пише в передмові “Чотирнадцять обривів” Д. Павличко, – показати розмаїтність і неповторність поетичного мистецтва, підпорядкованого насамперед індивідуальній манері. Звідси виринає багатоликий образ єдиної національної поетичної культури, образ надзвичайно привабливий і цікавий саме тому, що являє різних за характеристиками і долями творців, належних до однієї духовної традиції. Багатство словацької поезії ХХ ст. саме в цій розмаїтості її головних постатей, у мозаїці, що складається з різних тем, форм, стилів індивідуального образного мислення і різноманітності сприйняття однієї й тієї ж дійсності різними авторами» [2, с. 5]. Можемо сказати без перебільшення, що поставленої мети автор перекладу досяг. «Дібрані поетичні твори з надзвичайно глибокими, проникливими коментарями до кожної постаті демонструють, – переконаний В. Любченко, – цілісний образ своєрідної і глибокої національної поетичної культури словацького народу», «показують філософію людяності, страдницьке співчуття правді, яка постійно бачиться пораненою або мертвою» [10, с. 143].

Високо оцінили подвижницьку працю Д. Павличка і в Словаччині, передусім Я. Юрчо («Dmytro Pavlyčko ako prekladateľ slovenskej poézie») [1], М. Роман («Ностальгія Дмитра Павличка») [15], М. Мушинка, який у статті «Чотирнадцять поетів між двома дошками» переконує, що «вірші в його (Павличковому – *Т. Л.*) перекладі анітрохи не поступаються перед оригіналами, а в деяких випадках навіть перевищують їх» [12, с. 64]. Переклади Д. Павличка в окремих розвідках розглядають І. Галайда, В. Конопельць, Т. Ліхтей та інші дослідники українсько-словацьких літературних взаємин. Однак цього явно недостатньо, аби розкрити секрети творчої лабораторії, суть перекладацького феномена Дмитра Павличка.

Наступним помітним явищем в контексті зближення двох літератур стала поява 2003 року антології словацької інтимної лірики «Я тебе дуже любив...» у перекладі Віталія Конопельця [20]. Трепетні вірші про любов з-під пера Маші Галямової, Янка Єсенського, Івана Краска, Дани Подрацької, В'єри Прокешової, Павола Горова, Мілана Руфуса та інших зачаровують ніжністю і мужністю водночас. Збірка стала лебединою піснею перекладача, який не дожив до її виходу у світ. У післямові Івана Яцканина розповідається про ідею виникнення оригінального перекладацького проекту, який, однак, не вдалося реалізувати повною мірою. І все-таки, констатує І. Яцканин, добре, що «перекладацький потік в українській літературі Словаччини не зупинився. В цьому слід бачити й великий внесок перекладача Віталія Конопельця. Спасибі, Віталій!» [20, с. 91]. У рецензії на видання «Переклад – прояв нашої спромоги» Михайло Роман

зауважує, що в перекладах виявилася здатність В. Конопельця «проникнути в душу автора, переглумачити всю гаму почуттів оригіналу, а в деяких випадках ще її й посилити, “дотворити”, як це і вимагає справжнє поетичне мистецтво», перекладач зумів «передати дух, образність оригіналу, зберігши зовнішні ознаки вірша, зокрема евфонію, як, наприклад: Легенький легіт в листі, щемний і теплий тон, / то вітру цимбалісти / торкнули струни крон (Ян Бузаші)» [15, с. 76].

Спробу продовжити шляхетну традицію та ознайомити українців із найновішими поетичними здобутками сусіднього народу зробив й Ілля Галайда, запропонувавши читацькому загалові словацьку поезію кінця ХХ – поч. ХХІ століття, представлену в антології «Із кузні часу» (2007) [5].

У передмові до книги митець зізнається, що прагнув перекладу точного і гарного, намагався бути максимально близьким до оригіналу, щоб в антології засвітилася душа кожного словацького поета. «Сучасний читач – шанувальник поезії, – пише І. Галайда, – заглянувши в антологію, може подумати: невже це у словацькій поезії найкраще? Кожен має право на подібні сумніви, бо мій підхід до відбору поетів та творів, певна річ, дуже суб'єктивний – велінням душі і серця я знаходив себе в них. Доводилося (...) двадцять п'ять разів перевтілитись, щоб (...) осягнути спорідненість наших душ, торкнутись живучого коріння слов'янського генотипу...» [5, с. 4]. Відтак перед українцями відчинилися двері в поетичний світ таких двадцяти п'яти митців, як Ю. Андрічик, Я. Бузаші, С. Вайгл, Е. Грох, Я. Замбор, М. Касарда, Й. Лайкерг, М. Мілчак, М. Отченаш та ін. Як відзначають рецензенти, «перекладачеві вдалося оминати підступні підводні рифи, що неминуче траплялися на його шляху», «розкрити самотність кожного з представників сучасного словацького поетичного мистецтва, явити українському читачеві розмаїття їхнього художнього світу» [7, с. 133].

На окрему розмову заслуговують ще кілька постатей, які спричинилися до популяризації словацької поезії в Україні. Це, передусім, Сергій Макара, науковець і поет із Банської Бистриці, який засвідчив свій перекладацький хист низкою збірок, що презентують доробок словацьких авторів. Йдеться про видання «Від серця до серця (Із сучасної словацької поезії)», де в українському перекладі зазвучали Ігор Галло, Ярослав Резнік, Рудольф Маховіч (2002), «Послання Мікулаша Ковача» (2006), «Струни пальців Ладіслава Зрубця» (2006), «Квіти з вази Яна Смрека, Андрія Плавки, Яна Костри» (2006), «Слово Лаца Новомеського, Мірослава Валека, Мілана Руфуса» (2007), «Достойність слова Ярослава Резніка» (2007) та ін.

Непроминущою стала книжка Івана Петровція, поета і перекладача з Ужгорода, під назвою «Переклади». У розділі «Із словацької» митець

презентує поезії з доробку Штефана Моравчика, Лаца Новомеського та Арпада Тижера [14, с. 375–381].

Українські переклади з доробку сучасних словацьких поетів уміщені і в двох ліричних збірках ужгородки Тетяни Кобаль «Оксамитова ніч» (1995) та «Смарагдовий острів любові» (1996). Йдеться про поезію Мар'яна Мілчака, Еріка Гроха, Міхала Отченаша, Йозефа Татара, Йолани Трамбайрерової та ін. Усі вони чекають на належну фахову оцінку.

З 2001 року в прикордонному Ужгороді реалізується проєкт, покликаний знайомити українську та словацьку культурно-громадську спільноту з новими іменами в галузі художнього перекладу, презентувати по обидва боки кордону доробок як добре знаних авторів, так і поетів-початківців, доносити до загалу ті культурно-історичні надбання обох народів, які досі з тих чи інших причин не вдавалося репрезентувати. Йдеться про серію «Між Карпатами і Татрами», яка, як зауважує науковець і перекладач із Пряшева Валерія Юричкова, «є ексклюзивними й ілюзорними зустрічами митців – письменників, перекладачів, художників-графіків, що не раз знаходять одне одного завдяки ініціативі невидимого режисера, сірого кардинала – упорядника» [18].

Знаковими в історії проєкту стали переклади доробку сучасних словацьких поетів з-під пера І. Галайди (Вип. 8), Д. Павличка (Вип. 9), П. Скунця (Вип. 18) та Д. Кременя (Вип. 16, 20, 25, 28). Засвідчують це відгуки та рецензії в регіональній періодиці, літературно-мистецьких та наукових виданнях України та Словаччини («Дзвін», «Дукля», «Весесвіт», «Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія», «Studia Slovakistica» та ін.). Так, науковець і перекладач І. Галайда переконаний, що причетні до проєкту «роблять все, аби ниточки на ниві добросусідських взаємин між Україною і Словаччиною міцнішали, не зважаючи на всі перипетії, перепони та перешкоди, які принесли останні десятиліття своєю зневагою до подібних починань, коли певні кола діячів культури погордливо кривили й кривлять усмішку над прагненнями через художній переклад (...) збагатити взаємне надбання культур» [4]. А відомий український прозаїк і драматург Дмитро Кешеля вважає, що «навіть чи знайдуться якісь аналоги в Україні, коли б так систематично виходило у світ видання – плід співпраці письменників прикордоння» [13]. За двадцятиліття існування серії можна підсумувати, що до улюблених словацьких авторів вітчизняних перекладачів належать Я. Єсенський, І. Краско, Я. Смерек, Л. Новомеський, П. Горов, Е.Б. Лукач, М. Валек, Я. Замбор, Л. Фелдек.

Зрозуміло, що публікації перекладів словацьких поетів, уміщених в окремих розділах чи рубриках ширших (багатожанрових, тематичних...) видань, є набагато більше. До прикладу, розкішна книжка «Світлий сонет» (1983) – проєкт, який підніс Д. Павличка до вершин перекла-

дацького Олімпу. На її сторінках, крім іншого, знаходимо й перлини сонетного жанру авторства словаків Я. Коллара, Гвездослава, В. Мигалика, Я. Бузаші, Л. Фелдека.

Зібрати такі публікації воедино, осмислити їх, опрацювати, проаналізувати паралельні переклади одних і тих самих поетичних текстів у творчій інтерпретації різних перекладачів – першочергове завдання української літературознавчої словакістики. А висловлені вище міркування – прагнення актуалізувати питання рецепції словацької поезії на українських теренах, намагання заповнити ще одну лакуну в контексті українсько-словацьких літературних взаємин.

Список використаної літератури

1. Jurčo, Ján. "Dmytro Pavlyčko ako prekladateľ slovenskej poézie." *Cestou vzájomnosti: Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie "Slovensko-ukrajinské vzťahy a súvislosti"*. Banská Bystrica, 2003. 225-36.
2. *Антологія словацької поезії ХХ століття*. Переклад Дмитра Павличка. Київ: Основи, 1997.
3. *Відкритий дім: Поезії*. Переклад Ю. Падо, Ф. Ковач. Ужгород–Кошице: Карпати, Східнославацьке видавництво, 1982.
4. Галайда, Ілля. "Між Карпатами і Татрами." *Нове життя* 31–32 (2010): 4.
5. *Із кузні часу: антологія сучасної словацької поезії у перекладах Іллі Галайди*. Переклад Іллі Галайди. Ужгород: Закарпаття; Пряшів: Спілка українських письменників Словаччини, "Nitech s.r.o.", 2007.
6. Кочур, Григорій, Первомайський, Леонід, Рильський, Максим, редактори. *Словацька поезія: антологія*. Київ: Державне видавництво художньої літератури, 1964.
7. Ліхтей Т.В. "Двадцять п'ять метаморфоз Іллі Галайди. Рец. на: Із кузні часу. Антологія сучасної словацької поезії у перекладах Іллі Галайди." *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія* 19 (2008): 132-3.
8. Ліхтей, Тетяна. *Слов'янська планида: Словацька поезія ХІХ–ХХ століть у дискурсі українсько-словацьких літературних взаємин*. Ужгород: Ліра, 2010.
9. Лубківський, Роман, редактор. *Веселка Татр: молода словацька поезія*. Київ: Молодь, 1982.
10. Любченко, Василь. "Словацька художня література в Україні після Другої світової війни." *Cestou vzájomnosti: Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie "Slovensko-ukrajinské vzťahy a súvislosti"*. Banská Bystrica, 2003. 138-45.
11. Мольнар, Михайло. "Роман Лубківський – пропагандист чеської та словацької поезії." *Дружно вперед* 7 (1976): 20-1.

12. Мушинка, Микола. "Чотирнадцять поетів між двома дошками." *Дукля* 4 (1997): 64-5.

13. Нейметі, Мар'яна. "Про взаємну любов та рецидивістів від літератури." *Новини Закарпаття*, 17 липня 2010. 21.

14. Петровцій, Іван. *Переклади*. Повч Р.М., 2005.

15. Роман, Михайло. "Переклад – прояв нашої спростоги." *Дукля* 1 (2004): 75-6.

16. *Слов'янська ліра: Збірник*. Переклав Роман Лубківський. Дніпро, 1983.

17. *Слов'янське небо: Вірші російських, білоруських, польських, чеських, словацьких, сербо-лужицьких, югославських, болгарських поетів у перекл. Романа Лубківського*. Переклав Роман Лубківський. Львів: Каме-
няр, 1972.

18. Юричкова В. "Ексклюзивні зустрічі. Рец. на серію збірників "Між Карпатами і Татрами".*" Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія* 22 (2010): 141-4.

19. Юричкова, Валерія. "Міжмовні варіації." *Дукля* 3 (2005): 91-3.

20. *Я тебе дуже любив...: антологія словацької любовної поезії*. Переклав Віталій Конопелець. NITECH s. r. o., 2003.

Ліхтей Т.В. До питання про рецепцію словацької поезії на українських теренах: антології та збірники перекладів.

У статті простежується рецепція словацької поезії в Україні з опорою на антології та збірники українських перекладів, що стали знаковими в дискурсі українсько-словацьких літературних взаємин. Так, 1964 року побачила світ епохальна антологія словацької поезії за редакцією Григорія Кочура, Леоніда Первомайського та Максима Рильського, в якій більш ніж п'ятдесят словацьких поетів XIX – XX ст. зазвучали українською завдяки зусиллям і прагненням більш ніж п'ятдесяти перекладачів. У 1982 році вийшла антологія молоді словацької поезії «Веселка Татр», яка презентує доробок двадцяти восьми словацьких авторів (Ян Бузаші, Миклаш Ковач, Любомир Фелдек та ін.) у мистецькій інтерпретації Дмитра Павличка, Романа Лубківського, Миколи Рябчука та ін. У тому ж році було видано збірник «Відкритий дім», який явив світові творчість поетів Східної Словаччини. У 1997 році унікальну «Антологію словацької поезії XX століття» подарував українським читачам Дмитро Павличко, презентувавши доробок чотирнадцяти словацьких поетів (від класика Гвездослава до сучасника Яна Замбора). Помітним явищем в контексті зближення двох літератур стала антологія словацької інтимної лірики «Я тебе дуже любив...» (2003) в перекладі Віталія Конопельця та антологія словацької поезії зламу XX – XXI ст. «Із кузні часу» (2007) в перекладі Іллі Галайди. З 2001 року в прикордонному Ужгороді реалізовується про-

ект «Між Карпатами і Татрами», в рамках якого українською перекладено десятки сучасних словацьких поетів.

Добірки словацької поезії спорадично з'являлися і на сторінках інших видань, до прикладу, в збірках «Слов'янське небо» (1972, 2018) і «Слов'янська ліра» (1983) Романа Лубківського, в низці перекладацьких видань Петра Скунця, Сергія Макари, Івана Петровця та ін. Серед авторів найчастіше зустрічаються такі визначні постаті словацької літератури, як Ян Коллар, Андрей Сладкович, Ян Ботто, Янко Краль, Само Халупка, Гвездослав, Іван Краско, Ян Смерек, Мирослав Валек, Мілан Руфус та ін. Серед перекладачів – Максим Рильський, Григорій Кочур, Дмитро Павличко, Роман Лубківський, Віталій Конопелець, Дмитро Кремінь, Ілля Галайда та ще ціла плеяда обдарованих митців. Титанічна праця українських перекладачів давно потребує системного вивчення, осмислення та оцінки.

Ключові слова: рецепція, словацька поезія, українські переклади, антології та збірники.

Likhtei T.V. On the Question of the Slovak Poetry Reception in Ukraine: Anthologies and Collections of Translations.

The article traces the reception of the Slovak poetry in Ukraine based on the anthologies and collections of the Ukrainian translations, which have become significant in the discourse of Ukrainian-Slovak literary relations. Thus, in 1964 an epoch-making anthology of Slovak poetry edited by Hryhorii Kochur, Leonid Pervomaiskyi and Maksym Rylskyi was published, in which more than fifty Slovak poets of the 19th and 20th centuries sounded in Ukrainian thanks to the efforts and aspirations of more than fifty translators. In 1982 an anthology of young Slovak poetry «Rainbow of Tatras» was published, which presents the works of twenty-eight Slovak authors (Jan Buzashi, Mykulash Kovach, Lubomyr Feldek, etc.) in the artistic interpretation of Dmytro Pavlychko, Roman Lubkivskyi, Mykola Ryabchuk and others. In the same year, the collection «Open House» was published, which revealed to the world the works of poets of Eastern Slovakia. In 1997, Dmytro Pavlychko presented a unique «Anthology of Slovak Poetry of the 20th Century» to the Ukrainian readers, presenting the works of fourteen Slovak poets (from the classic Hviezdoslav to the modern Jan Zambor). A notable phenomenon in the context of the convergence of the two literatures was the anthology of Slovak intimate lyrics «I loved you very much...» (2003) translated by Vitalii Konopelets and the anthology of Slovak poetry on the turn of the XX-XXI centuries «From the Forge of Time» (2007) translated by Iliia Halaida. Since 2001, the project «Between the Carpathians and the Tatras» has been implemented in the border city of Uzhhorod, in the framework of which dozens of modern Slovak poets have been translated into Ukrainian.

Selections of Slovak poetry sporadically appeared on the pages of other publications too, for example, in the collections «Slavic Sky» (1972, 2018) and «Slavic Lyre» (1983) by Roman Lubkivskiy, in a number of translated editions by Petro Skunts, Serhii Makara, Ivan Petrovtsi and others. Among the authors are such prominent figures of Slovak literature as Jan Kollar, Andrei Sladkovich, Jan Botto, Janko Kral, Samo Khalupka, Hviezdoslav, Ivan Krasko, Jan Smrek, Miroslav Valek, Milan Rufus and others. Among the translators are – Maksym Rylskiy, Hryhorii Kochur, Dmytro Pavlychko, Roman Lubkivskiy, Vitalii Konopelets, Dmytro Kremin, Illia Halaida and a whole galaxy of talented artists. The titanic work of Ukrainian translators has long required systematic study, understanding and evaluation.

Keywords: reception, Slovak poetry, Ukrainian translations, anthologies and collections.

kkc

Ю.Р. Матасова

ПОЕТИЧНЕ СЛОВО МУЗИКАНТКИ: ТОРІ ЕЙМОС ТА ЇЇ ПІСЕННА ЛІРИКА

and I'm quite sure I'm in the wrong song
Tori Amos

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень і публікацій, мета розвідки. «Почуваюсь, як у чужому кіні, як у чужому романі, як у чужій історії», – могла би зауважити Торі Еймос, якби була акторкою, режисеркою, письменницею. Будучи музиканткою – а саме авторкою-виконавицею – цією фразою Еймос заприявнила чітко усвідомлювану / відчуту оповідність власної музики, підкреслила важливу роль оповідного у своїх піснях.

Музика – як і поезія або практика оповідання, *spoken word* чи *performance poetry* – розгортається у часі, виявляючи наративність. Та все ж музика – тому й означена традиційно як «універсальна» мова, що промовляє до кожного – обіцяє ширші (хоча й не безмежні) поля потлумачення. У пісні музика (мелодія, виконувана людським голосом, та інколи аранжування) сполучається зі словами, котрі певною мірою окреслюють для слухачів варіанти інтерпретацій. Без слів ми б ніколи не дізналися, що у пісні Еймос “Blood Roses” з альбому *Boys for Pele* бароковий клавесин,